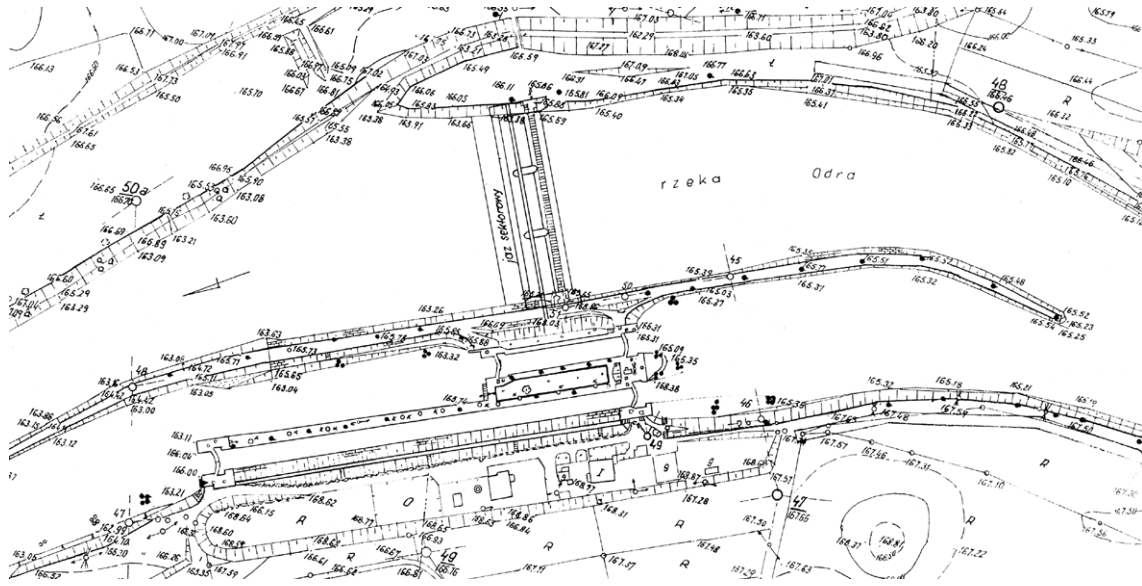

3.4.2. Stopień Wodny Januszkowice.

m. Januszkowice, gm. Zdieszowice, pow. krapkowicki, woj. opolskie, rz. Odra km. 105,60 (0,60 kanału śluzowego). Spad 2,60 m.

Sytuacja stopnia wodnego Januszkowice z okresu modernizacji jazu koźłowo-iglicowego na sektorowy.

Sytuacja stopnia wodnego Januszkowice po modernizacji jazu sektorowego na kłapowy. Źródło:

https://www.google.com/search?sxsrf=ALiCzsbQFDCtSytcxA_S5tppHOrStlrug:1656246661940&source=univ&tbm=isch&q=Januszkowice+jaz&client=firefox-b-d&fir=ueliY3sXIT3M%252CmEKq2RBFdW4s0M%252C_%253BXIC_chsmoGBbZM%252CC_CydXHJ5NutmM%252C_%253BZCzL

[d5qngRm15M%252CC_CydXHJ5NUtmM%252C_%253BJSv_DkOZSaHRHM%252CnMsEtsx9rj77PM%252C_%253BHKivVd6le-kXnM%252CmEKq2RBFdW4s0M%252C_%253BEQOIJxIhPrIS8M%252CmEKq2RBFdW4s0M%252C_%253B4IcgFJi4FFFNeM%252C74WlaATgw22hYM%252C_%253ByrTkJgXeRY9vwM%252CmEKq2RBFdW4s0M%252C_%253BexF7xsU5upZ-eM%252CC_CydXHJ5NUtmM%252C_%253BDZiNnlcot9Vh-M%252CmEKq2RBFdW4s0M%252C_&usg=AI4-kRWwUcZSpGK3l0AGwVvzzQSOdTESg&sa=X&ved=2ahUKewjK38fpj8v4AhVNposKHazbAw8Q7Al6BAgoEFQ&biw=1536&bih=739&dpr=1.25#imgre=vn56Xf-J3xblvM](https://www.pbc.gov.pl/obiekty?kategoria=1&id=1536)

Tworzą go następujące obiekty:

1. Jaz kłapowy, (1896, 1977) 2021.
2. Śluza komorowa – mała, 1894.
3. Śluza komorowa – duża, pociągowa, 1910.
4. Elektrownia wodna – 2003.
5. Przepławka dla ryb dwuśrodowiskowych, 2021 r.
6. Zabudowa przystopniowa, (1894) 1910.

Stopień wodny powstał w latach 1892-1896 w ramach I etapu kanalizacji rzeki Odry (1891-1897) od Koźła do ujścia Nysy Kłodzkiej. Składał się z jazu kozłowo-iglicowego z przepustem dla statków oraz śluzy komorowej małej o standardowych dla tego odcinka parametrach: 55 m. długości użytkowej i 9,6 m. szerokości użytkowej. W ramach II etapu kanalizacji rzeki Odry od ujścia Nysy Kłodzkiej do Wrocławia w latach 1905-1917 wykonano 12 nowych stopni wodnych. Jednocześnie na wybudowanych stopniach wodnych od Koźła do ujścia Nysy Kłodzkiej dobudowano śluzy pociągowe długie. Między innymi na stopniu wodnym Januszkowice dobudowano w 1910 roku śluzę komorową dużą o wymiarach użytkowych 187 m. na 9,6 m.

Położenie kamienia węgielnego pod śluzę, 18 października 1892. Źródło:

<https://polska-org.pl/733861,foto.html?idEntity=523171>

Rozpoczęcie budowy jazu kozłowo-iglicowego, wrzesień 1893. Źródło:

<https://polska-org.pl/733863,foto.html?idEntity=523171>

Śluzy i jaz wykonywano jako murowane z cegły klinkierowej o krawędziach wyłożonych ciosami granitowymi. W 1928 r. projektowano nowy jaz segmentowy z klapą, a w 1934 r.- jaz walcowy.

Jaz kozłowo-iglicowy od dolnej wody w latach 1920-1935.

Źródło: <https://polska-org.pl/3464152,foto.html?idEntity=523171>

W latach 60-tych XX wieku podjęto decyzję o zastąpieniu jazów kozłowo-iglicowych nowszymi konstrukcjami. Przebudowę jazów rozpoczęto w roku 1969 od jazu w Koźlu. Przebudowa polegała na zastąpieniu kozłów i iglic zamknięciami klapowymi. W oparciu o doświadczenia zbudowanego w 1972 roku jazu w Koźlu przewidywano początkowo zastosowanie tego typu jazu na całej kaskadzie Odry. Jednak dobre rezultaty jakie uzyskały polskie przedsiębiorstwa przy budowie kaskady na Łabie w Czechach zdecydowały o zastosowaniu jazów sektorowych. Przyjęto zasadę lokalizacji nowych jazów w przekrojach zbliżonych do istniejących jazów iglicowych.

Jaz kozłowo-iglicowy od dolnej wody w czasie budowy fundamentu pod lewe przęsło jazu sektorowego.

Źródło: <https://polska-org.pl/9003411,foto.html?idEntity=523171>

Modernizację kaskady rozpoczęto w 1973 roku od jazu Januszkowice. Przyjęto jednolity układ trzech światła na każdym jazie o długości jednego modułu 25 lub 32 metrów jako wypadkową analiz wymogów technicznych, eksploatacyjnych i ekonomicznych. Na jazie Januszkowice zastosowano pierwotną wersję lokalizacji jazu w przekroju istniejącego jazu kozłowo-iglicowego z wykorzystaniem jego progu. Przewężenie części koryta w czasie budowy spowodowało wypłukanie płyty jazowej starego progu w trakcie wezbrania. W roku 1977 oddano do użytku nowoczesny jaz sektorowy, który zastąpił jaz kozłowo-iglicowy.

Na jazie średnio co trzy lata prowadzono są prace remontowe i konserwacyjne o charakterze utrzymaniowym. W czasie powodzi 1997 roku galerie jazu nie zostały zalane.

Jaz sektorowy Januszkowice od dolnej wody.

Widok jazu od strony wody górnej.

Stopień podlega bieżącym remontom i konserwacjom. Śluza mała oraz głowa górna śluzy pociągowej wymagają remontu kapitalnego. Śluzy utrzymały oryginalne napędy wrót.

W 2003 r. przy prawym przyczółku jazu, wybudowano nową, przepływową, małą elektrownię wodną. Jest to pierwsza, wchodząca w skład GK PGE Energia Odnawialna elektrownia na stopniach wodnych górnego odcinka Odry, wyposażona w 2 turbiny Kaplana o mocy 2 x 0,7 MW. Obiekt składa się z budynku elektrowni w wykonaniu szczelnym, zalewanym przez wody powodziowe, kanał dopływowy z kierownicą zanieczyszczeń, kanał odpływowy i rozdzielnię wyprowadzenia mocy z przyłączem zasilania potrzeb własnych. (<https://pgeeo.pl/Nasze-objekty/Elektrownie-wodne/Januszkowice>)

W latach 2012-2013 przeprowadzono modernizację hydrozespołu nr 1, składającego się z turbiny, przekładni zębatej i generatora. (<https://www.rynekinfrastruktury.pl/wiadomosci/pge-energia-odnawialna-remontuje-ew-januszkowice-31290.html>)

Widok placu budowy nowej elektrowni wodnej.

Elektrownia wodna Januszkowice.

Źródło: <https://mapio.net/pic/p-30719188/>

W ramach Projektu „Modernizacja jazów odrzańskich na odcinku w zarządzie RZGW, woj. opolskie – etap I”, obejmującego przebudowę jazów sektorowych na jazy klapowe na stopniach wodnych w Januszkowicach, Wróblinie i Zwanowicach, w 2021 r. oddano do użytku nowoczesny jaz klapowy Januszkowice wraz ze sterownią i budynkiem maszynowni jazowych (z nadbudówkami), kładką pieszo-rowerową, tamą rozdzielczą, nabrzeżem przeładunkowym. Wokół elektrowni wodnej wybudowano przepławkę dla ryb dwuśrodowiskowych z komorami monitoringu ich migracji.

Jaz klapowy Januszkowice od dolnej wody.

Autor: Marcin Boczek, źródło:

https://www.google.com/search?xsrf=ALiCzsbQFDCTsytczxA_S5typHORStlrug:1656246661940&source=univ&tbm=isc&h&q=Januszkowice+jaz&client=firefox-b-d&fir=ueliYs3SxITT3M%252CmEKq2RBFdW4s0M%252C%253BXIC_chsmoGBbZM%252CC_CydXHJ5NUtmM%252C%253BZCzLd5qngRm15M%252CC_CydXHJ5NUtmM%252C%253BJSv_DkOZSaHRHM%252CnMsEtsx9rj77PM%252C%253BHKivVd6le-kXnM%252CmEKq2RBFdW4s0M%252C%253BEQQIjXlhPrIS8M%252CmEKq2RBFdW4s0M%252C%253B4lqfJi4FFFNeM%252C74WlaATqw22hYM%252C%253ByrTkJgXeRY9vwM%252CmEKq2RBFdW4s0M%252C%253BexF7xsU5upZeM%252CC_CydXHJ5NUtmM%252C%253BDZiNnlcot9Vh-M%252CmEKq2RBFdW4s0M%252C&usq=A14-kRWWUcZSpGK3I0AGwVvzzQSOdTESq&sa=X&ved=2ahUKEwjK38fPj8v4AhVNposKHazbAw8Q7Al6BAqoEFQ&biw=1536&bih=739&dpr=1.25#imgrc=52ojHo0-kjHaeM

Wartością zabytkową jest przestrzenny, zwarty układ stopnia wodnego, wzorcowy dla pozostałych stopni wodnych na Odrze (jaz, śluza mała, śluza duża). Poza przebudowaną konstrukcją samego jazu wszystkie pierwotne obiekty utrzymały kształt i funkcjonalność z końca XIX wieku. Doświadczenia techniczne podczas przebudowy jazu miały wpływ na kształt, funkcje i konstrukcje innych stopni wodnych na Odrze.

Zachowana, ulokowana wzdłuż lewego brzegu śluzy pociągowej zabudowa przystopniowa, to przede wszystkim dom mieszkalny „majstra śluzowego” (kierownika stopnia) oraz niezbędne budynki techniczne. Domy mieszkalne

sytuowane przy śluzach II rozbudowy drogi „zrywają” zdecydowanie z architekturą etapu I rozbudowy drogi wodnej (zlikwidowaną – w związku z budową drugiej śluzy - pociągowej), nie odchodzą jednak od regionalizmu form. Dom mieszkalny uzyskał wysokie, łamane, czworoboczne dachy z oknami, kryjące użytkowe poddasze. Posiada duże, prostokątne okna i gładkie otynkowane ściany. Pozostałe budynki uzyskały dachy dwuspadowe. Dominuje prostota i funkcjonalność.

W 2016 r. ogłoszono pierwsze postępowania przetargowe na wykonanie dokumentacji technicznej zadania „Modernizacja śluzy oraz sterowni na stopniu wodnym Januszkowice wraz z przebudową awanportów”. Zakres inwestycji realizowanej na stopniu wodnym "Januszkowice" obejmuje:

- przebudowę istniejącej śluzy małej poprzez jej częściową rozbiórkę i budowę w jej miejscu śluzy o parametrach 190 m. długości użytkowej i 12 m. szerokości użytkowej wraz z wyposażeniem technicznym, mechanicznym i hydraulicznym;
- przebudowę istniejącej komory pociągowej, co zapewni dwukomorowy standardowy układ i zagwarantuje ciągłość żeglugi;
- regulację prawego brzegu rzeki Odry poniżej jazu i wylotu z MEW na stopniu wodnym wraz z wykonaniem opaski brzegowej i przebudową tamy rozdzielczej od wody dolnej;
- modernizację infrastruktury i obiektów towarzyszących. W dniu 13.01.2021 r. przekazano plac budowy wykonawcy, którą jest spółka PORR S.A. W IV kwartale 2023 r. planowane jest zakończenie robót budowlano-montażowych. Projekt współfinansowany jest z Programu Operacyjnego UE Infrastruktura i Środowisko 2014-2020. ([„Modernizacja śluzy oraz sterowni na stopniu wodnym Januszkowice wraz z przebudową awanportów” \(wody.gov.pl\)](https://wody.gov.pl));<https://inzynieria.com/geoinzynieria/wiadomosci/60128,wkrotce-modernizacja-sluzy-na-stopniu-wodnym-januszkowice,regulacja-rzeki>)